

ਮਹਾਸਭਾ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪੀ ਰੰਜਨ ਦਾਸ, ਐਨ. ਐਚ. ਭਗਵਤੀ, ਅਤੇ ਸਈਅਦ ਜਾਫਰ ਇਮਾਮ, ਜੇ. ਜੇ.

ਮਹੰਤ ਸਾਲਿਗ ਰਾਮ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਮੁਸੱਮਤ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1955 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 118

ਜ਼ਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ - ਕੀ ਧੀ ਨੂੰ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੌਥੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਕੋਸਟਮ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕੋਸਟਮ ਨੂੰ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਝੂਠ ਹੈ ਰਿਵਾਜ 1913 ਵਿਚ ਸੰਕਲਿਤ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਏ. ਅਮ ਦਾ - ਆਈ. ਆਮ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸੁਲ - ਕੀ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼,

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਸਟਮ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਰੀਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਧੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਧੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਬੰਧਨ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਅਮ ਵਿਚਲੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਰਿਵਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਭਾਵੇਂ ਕਦੇ ਵੀ, ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਅਮ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ: ਪਰ ਜਿੱਥੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਟਮ *ਰਿਵਾਜ ਏ ਆਮ* ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਅਮ ਉਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਲਟ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਨ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1913 ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਕੇਨਵੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ *ਰਿਵਾਜ ਏ ਆਮ* ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਕੰਪਾਈਲਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਖਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਸ਼ੱਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਖੜਾ ਹੈ। ਉਸੇ *ਰਿਵਾਜ ਏ ਅਮ ਦੇ ਅੰਤਿਕਾ* ^(c) ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1946 ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ 1946 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰੈਗੂਲਰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 365 ਵਿਚ ਸਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 38 ਜੁਲਾਈ 1949 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ 1945 ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 110 ਵਿਚ ਸਬ-ਜਜ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ: ਸ਼੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਨਰਾਇਣ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ: ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, (ਮੈਸ. ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ ਅਤੇ ਨੌਨੀਤ ਲਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ)।

ਨਿਰਣਾ

Das, J.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-

ਦਾਸ, ਜੇ. ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਿਆਲ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਰਸਵਤ ਸੀ, ਦੀ ਚਾਰ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ।

ਮਹੰਤ ਸਾਲਿਗ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਪੱਖੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਕ। v.

ਮੁਸੱਮਤ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੀ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਭਦਰੋਆ, ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਤਹਿਸੀਲ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਛੱਡ ਕੇ, ਦਾਸ, ਜੇ. ਸਾਨੂੰ ਸਾਲ 1926 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ, ਪਿੰਡ ਭਦਰੋਆ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵੈਲੀ ਰੇਲਵੇ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਕਮ 1,539-7-0 ਮੁਸੱਮਤ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ 'ਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਮੁਸੱਮਤ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਰਕਮ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ

ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

28 ਸਤੰਬਰ 1944 ਨੂੰ ਮੁਸੱਮਤ ਮੇਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੀ ਧੀ ਵਜੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ।

10 ਮਾਰਚ 1945 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। 1,539-7-0 ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਸਟਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਜ਼ਲ ਪੈਡੋਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਕ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੜਿਆ-

- (i) ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ,
- (ii) ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ,
- (iii) ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ,
- (iv) ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜੱਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ

170

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

Mahant Salig
Ram
v.
Musammat
Maya Devi

(v) ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਿਤਾ ਜੋ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਕ ਸੀ, ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ * ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1946 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ -

Das, J.

- (i) ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ ਪਰ "ਕਿ ਰਕਮ 1,539-7-0 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ-, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ,
- (ii) ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ,
- (iii) ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਚਾਰ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸੀ,
- (iv) ਕਿ ਪਿੰਡ ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਦੀ ਖਟਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗੈਰ-ਜਾਇਦਾਦ ਹਨ ਅਤੇ ਆਈ.
- (v) ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ v. ਮਾਊਟ ਹਰਨਾਮੈਨ (1)।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਡੀਅਰਫੀਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਖੁਦ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

>

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅੰਤਰ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ

(1) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1946 ਲਾਹ. 306.

ਪਿੰਡ ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਦਾ ਖਟਾ ਨੰਬਰ 2 ਗੈਰ-ਪੁਰਖ ਸੀ- ਮਹੰਤ ਲੂਣ? tral.
ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। v.

ਮੁਸੱਮਤ
28 ਜੁਲਾਈ 1949 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਾਸ, ਜੇ. ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: -

- (i) ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਨ,
- (ii) ਕਿ ਪਿੰਡ ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਦੇ ਖਟਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗੈਰ ਜੱਦੀ ਸਨ, ਅਤੇ
- (iii) ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਧੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਂਦਰੂਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੈਰ-ਜੱਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੌਥੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਸਿਰਫ ਪਿੰਡ ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਦੇ ਖਟਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਜੋ ਜੱਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 26 ਅਗਸਤ 1949 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, 5 ਜੂਨ 1950 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਉਸਨੂੰ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪਿੰਡ ਕਿੰਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਟਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਸਨ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ

Mahant Salig showing that the daughter ever excluded the col- Mahant Salig

■ Ram

v.
Musammat
Maya Devi

ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਲਏ ਗਏ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ।

Das, J, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਲੜਾਈ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਕ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪੁਰਸ਼ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਧੀਆਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਨੈਸਟ ਦੇ m ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਪੈਰੇ ਦੇ ਉਪ ਪੈਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧੀ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੌਥੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ। ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੁਆਰਾ "ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ" ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, *ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ* (1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੈਰੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ Mst ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। *ਸੁਭਾਨੀ* ਬਨਾਮ *ਨਵਾਬ* (2), ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ (i) 1913 ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਕੇਨਵੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ (2) ਇੱਕ ਹਰਨਾਮ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ। ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੇ ਇਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਤੱਕ ਦੇ ਪਾਸੇ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਨ, ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਕੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜੱਦੀ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ

Mahant Salig Ram v. Musammat Maya Devi Das, J.	ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਧੀ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਧੀ ਨੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ	Ram v. Musammat Maya Devi Das, J.
---	---	---

ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਵੈ-ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਦਾਹਰਣ ਉਸ ਓਪਸ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ ਜੋ ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 23(2) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਮ ਕਸਟਮ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਐਮ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਕੋਨਾਵੇ ਦੁਆਰਾ 1913 ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 1865 ਅਤੇ 1893 ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮਜ਼ ਨੂੰ - 1913 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ 16 ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਮਰਦ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੋਟੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਜਵਾਬ 1865 ਅਤੇ 1893 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਇਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਲਈ ਮਰਦ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੇਦਖਲੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ 17 ਦਾ ਜਵਾਬ 1913 ਦਾ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ 1865 ਅਤੇ 1893 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ 17 ਵਰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਰਗੜ੍ਹ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਗੁੱਜਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਲਈ (i) im ਚੱਲ ਜਾਂ ਜੱਦੀ, ਅਤੇ (ii) ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚੱਲ ਜਾਂ ਸਵੈ- ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਬ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਬੋਰਾ ਬਨਾਮ ਅਲੂ ਦਿੱਤਾ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਮਾਉਂਟ ਵੈਸਨੋ ਦਿੱਤੀ ਬਨਾਮ ਮਾਉਂਟ ਰਾਮੇਸ਼ਰੀ (2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸਮਰਥਿਤ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਰਿਵਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਪੂਰਵ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ। *fill*, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦੇ ਆਮ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ; ਯਹ ਜਿੱਥੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਵਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, (IF L.R.7^4TA? ^97^VLR^91TP:C*i29" — (2) ILR 10 Lah. 186: LR 55 IA 407. AIR 1928 PC 294

ਅਨੁਮਾਨ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ. ਜਿਵੇਂ- ਮਹੰਤ ਸਾਲਿਗ 8 ਸਿਆਣਾ, ਜਿੱਥੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦਾ ਰਾਮ ਉੱਤੇ

ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ

ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ

a

ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਮੁਸੰਮਤ ਐਂਟਰੀਜ਼, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਨ। — : —

* (ਦੇਖੋ ਖਾਨ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਮਾ. ਫਤਿਹ ਖਾਨ (1), ਜਗਤ ਦਾਸ, ਜੇ. ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀਵਨ (2)) ਇਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਭਾਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਸੁਪਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਐਮ ਦੀ * ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੰਦ ਨੇ ਇੱਕ ਵੀ ਧੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਮਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, 1913 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੈਸਪੋਂਡੈਂਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਐਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਕਮਰ ਉਦ ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮਤ ਫਤਿਹ ਬਾਨੋ (3) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਸਟਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸੰਭਾਵੀ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ।, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਕਰ i ਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਡਿੱਠਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਜੇਕਰ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ

- (1) ILR 13 Lah. 276 ਪੰਨਾ 296-297 'ਤੇ
- (2) ਏਆਈਆਰ, 1935 ਲਾਹ। 617
- (3) ILR 26 Lah. 110: ਏਆਈਆਰ 1944 ਲਾਹ। 72

ਮਹੰਤ ਸਾਲਿਗ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ *ਮੁਹੰਮਦ ਖਲੀਲ* ਬਨਾਮ *ਮੁਹੰਮਦ ਰਾਮ ਬਖਸ਼* (1) ਦਾ ਕੇਸ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਮੁਸੰਮਤ ਆਈ-ਏਮਸ ਹੁਣ ਤੱਕ - ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਧੀਆਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੱਖੀ-ਦਾਸ >ਜੇ > ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਸਮੇਤ 22 ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 1913 ਦਾ 'ਰਿਵਾਜ-ਇ-ਆਮ' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਕੋਨਵੇ ਖੁਦ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੀ। ਅੰਤਿਕਾ 'ਸੀ*' ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀਆਂ 56 ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧੀ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਾਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਸਵਾਲ 16 ਦਾ ਜਵਾਬ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਰਿਵਾਜ-ਇ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, *ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਮੀਤ ਮੱਲਣ* (2), *ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਅਛਰ ਸਿੰਘ* (3), ਅਤੇ *ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ* (4)। 1913 ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ 16 ਦਾ ਜਵਾਬ * •

ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 1865 ਅਤੇ 1893 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇ ਹੈ। 1913 ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਸਵਾਲ 17 ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿ ਪੁਰਖਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਵਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਛੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ *ਐਮ. ਐਲ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੌਰ* (5), *ਜਗਤ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਮੀਤ ਜੀਵਨ* (6), *ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਗੁਰ-ਨਾਮ ਸਿੰਘ* (7), *ਨੱਜੁ* ਬਨਾਮ *ਮੀਤ ਅਮਨਾ ਬੀਬੀ* (8), *ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਮੀਤ ਮਾਨ ਕੌਰ* (9), ਅਤੇ *ਲਾਭ* ਬਨਾਮ *ਮਾਤਾ ਫਤਿਹ ਬੀਬੀ* (10)। ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿਚਲੇ ਬਿਆਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਚਾਈ 'ਤੇ ਮੁਖਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਕਾਮ ਪਾਇਲਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ "1) ਏਆਈਆਰ "1949"ਪੀ." 252

- (2) ILR 5 Lah. 364
- (3) ਏਆਈਆਰ 1936 ਲਾਹ. 68
- (4) ਏਆਈਆਰ 1946 ਲਾਹ. 306
- (5) ਏਆਈਆਰ 1935 ਲਾਹ. 288
- (6) ਏਆਈਆਰ 1935 ਲਾਹ. 617 (7) ਏਆਈਆਰ 1935 ਲਾਹ. 696 (8) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1936 ਲਾਹ. 493 (9) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹ. 90 (10) ਏਆਈਆਰ 1940 ਲਾਹ. 436

ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ- ਮਹੰਤ ਸਾ ਬੀ.ਜੀ
 leered ਅਤੇ ਅੰਤਿਕਾ ਉਹੀ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਅਤੇ ਜੋ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ -
 ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ
 ਸਕਦਾ ਹੈ- ਮੁਸੰਮਤ ਰੈਕਟ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ^{ਮੀ} ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
 ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੈਟੀਗਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਮ ਰੀਤੀ - ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ
 ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਧੀ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ
 ਲਈ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਮਸੁਨ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਸੋਹਣਾ ਸ਼ਾਹ (1), ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਬਨਾਮ
 ਬਸ਼ੇਰ ਨਾਥੂ (2), ਮਾਊਟ ਮਸਾਨ ਬਨਾਮ ਸਾਵਨ ਮੱਲ (3), ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ
 ਬਨਾਮ ਅੱਫਰ ਸਿੰਘ (4) ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਕੇਸ ਉਸ
 ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ
 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪੱਖੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੱਦੀ
 ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ
 ਦੇ ਅਪੀਲ ਲਾਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੇਸ
 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ
 ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਿਛਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ,
 ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ
 ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜੱਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ
 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ
 ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
 ਸੀ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ
 ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੈਡੋਟ
 ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ
 ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੈਟੀਗਨ ਦੀ
 ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ
 ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ
 ਨਾਲ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

- (1) 60 ਪੀਆਰ 1889
- (2) 3 ਪੀਆਰ 1908
- (3) ਏਆਈਆਰ 1935 ਲਾਹ. 453
- (4) ਏਆਈਆਰ 1936 ਲਾਹ. 68.

(5) ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
 ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ
 ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ
 ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ
 ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ
 ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

